

Gemeente,

- elke vijf seconden overlijdt er in deze wereld een kind onder de vijf jaar, - voor het grootste deel op de ene of andere wijze als gevolg van armoede... - elke minuut wordt er in deze wereld een mens gedood als gevolg van oorlogsgeweld... - per jaar worden 350.000 mensen op de ene of andere wijze slachtoffers van de verandering van het klimaat op onze aarde... en - elke vijf kwartier wordt er in Nederland iemand uit zijn huis gezet, waarbij het daarbij elk tien uur op een dag gaat om een gezin met kinderen – Grootste factor daarbij: werkeloosheid en als gevolg daarvan financiële problemen...

WAT MOETEN WE DOEN... ?

Dit zijn getallen waar je van schrikt, en het is een lijst van verschrikkingen die je zonder meer zou kunnen voortzetten met andere, even verschrikkelijke feiten en getallen...

Je schrikt ervan, omdat je weet dat achter elk van die getallen gezichten schuil gaan van mensen, kinderen..., angsten, wanhoop, en dromen van leven die aan diggelen vallen. Beelden die je je liever niet al te concreet voor ogen wilt halen. En dat gaat allemaal door, elke dag, elk uur, elke seconde die wegtikt...

In de korte tijd dat ik hier nu spreek zijn statistisch gesproken opnieuw wereldwijd dertig kinderen gestorven aan de gevolgen van armoede, en er is opnieuw één mens gedood in oorlogsgebied. En dat gaat door en door en door...

Ondertussen komen wij hier bij elkaar, op deze mooie plek, in de weken van advent, en vandaag nota bene op een adventzondag die de mooie naam draagt: "Gaudete! Verheugt u..." Het lijkt wel pure cynisme... Hoe houd je dit allemaal uit? En hoe houd je het bij elkaar in je leven: het weten om de ellende die zo veel mensen treft, - en je geloof in een Bijbels verhaal dat verwachting wekt en hoop toespreekt op verlossing, bevrijding, nieuw leven midden in het donker van het bestaan...? Hoe houdt je het bij elkaar zonder cynisch te worden of jezelf af te sluiten: Hoe houdt je het bij elkaar: Je eigen leven, - waar natuurlijk ook wel sprake kan zijn van reëel ervaren ellende, naar lichaam en ziel... - en de afgrondelijke Godverlatenheid van anderen, ... - en vooral het besef, dat die twee werelden niet los staan van elkaar, maar dat ons leven en onze politieke en economische keuzes voor een groot deel mede verantwoordelijk zijn voor de Godverlaten ellende elders...?

WAT MOETEN WE DOEN? Het is de grote en wanhopige vraag, die Johannes in het verhaal bij Lucas tegemoet schalt, wanneer hij spreekt voor een grote menigte van mensen, en zich daarbij beroept op de vergezichten van Israëls profeten: Jesaja en Sefanja... De laatsgenoemde hebben we vandaag in de eerste lezing gehoord...---

Deze scene is door Rembrandt vastgehouden op een indrukwekkend doek, waarvan u de afbeelding op de voorkant van uw liturgie in handen houdt...

En ik zou u willen vragen er even naar te kijken, al is die nog zo klein...

Johannes staat op dat schilderij centraal, geheimzinnig verlicht, als door een onzichtbare schijnwerper, die het verhaal tegen het donker daaromheen afzet.---

Laten we even iets dichterbij komen, en horen en zien wat daar geschiedt.

De achterkant van de liturgie kan ons daarbij helpen, want daar kunnen we dat letterlijk, in de kleine uitvergrotingen uit het schilderij die daar staan afgebeeld.---

Op de eerste uitvergroting zie je Johannes van dichtbij. Hij is het die de profetische vergezichten verbindt met hele concrete vragen en adviezen aan zijn luisteraars: Wie wil leven in het spoor van Israëls belofte, wie de dag wil zien, waarop de Heer in het midden staat van zijn mensen, en de treurende bijeen worden gebracht, en de kreupelen gered, en de verstrooiden verzameld, en de verachten verhoogd... Wie die dag wil zien, en er niet enkel van wil dromen, - die moet zelf onderdeel worden van die vergezichten en visioenen! Rembrandt schildert Johannes daarbij in een dubbele beweging: Met de rechte hand wijst Johannes uitnodigend naar de mensen om hem heen. Let wel: Dit is geen opgeheven vinger die we daar zien! Nee, het is een open hand, die er om vraagt je zelf open te stellen voor wat Johannes te vertellen heeft. En de andere hand? Die ligt op Johannes hart, alsof hij zou willen zeggen: Dit, wat ik hier zeg, geldt een ieder mens, - en dus ook mij zelf! Ook ik weet niet zomaar een eenvoudig antwoord op de uitdagingen van het bestaan. Ook ik schrik van de ellende en ervaar de schaamte die daarmee gepaard gaat. En het enige dat ik in alle eerlijkheid kan zeggen is: Het is hoog tijd! NU IS DE TIJD! zo roept Johannes. Niet morgen, niet straks - of bij de volgende verkiezingen, - of als we wat meer tijd hebben in ons werk, - of als de kinderen het huis uit zijn, - of als deze drukke fase over is, of...

Nee, zegt Johannes: DE TIJD IS NU... voor jullie en voor mij, om in ons leven te laten zien, dat we geloven waar wij in zeggen te geloven... Hij zegt het niet op malse toon. Johannes is confronterend en direct misschien zelfs beledigend in zijn prediking, - omdat, wat hij te zeggen heeft, als het ware “uit zijn tenen” komt, - uit een gevoel van heilige wanhoop dat hem bekruipt...:

“*ADDERGEBROED!*” roept hij. Wie heeft gezegd, dat jij je zomaar mag terugleunen in je geluk, het geluk - dat je hier op deze verhoudingsgewijs veilige plek geboren bent, - en dat privileges je enkel en alleen toevallen, omdat je hier leeft, en niet in Oeganda of in de Palestijnse gebieden, of in Syrië, of omdat je niet geboren bent in een gezin dat verweven is met georganiseerde criminaliteit of onveranderlijk gevangen zit in torenhoge schuldenbergen...” Johannes is niet mals in zijn heilige toorn. Maar tegelijkertijd ziet hij er vermoeid uit, - Johannes. Vermoeid, - op een wijze vermoeid, die alle valse en vervreemdende houding van een mens af laat glijden.---Rembrandt schildert die vermoeide Johannes, alsof er licht door zijn huid naar buiten dringt, alsof Johannes transparant wordt voor het verhaal van licht in het donker, en van omkeer ten leven, waar hij zelf de boodschapper van is. --- Je hebt dat soms met mensen, wanneer ze ten einde raad zijn, en wanneer alle rationele gedachten al zijn gedachten voor onhaalbaar zijn bevonden... maar wanneer ze toch bewogen blijven met het leven, en niet vervallen in de krampachtige houding van het fanatisme: Dan licht er iets in hen op, dat groter is dan zij, en dat hen als het ware opricht en verlicht, van binnenuit...

Johannes spreekt provocerend, om een antwoord uit te lokken dat gestalte krijgt - niet in losse woorden, - maar in een nieuwe wijze van staan in het leven: “*Waar is aan jouw en jullie leven af te lezen, dat je weet om de belofte van leven, die wij evangelie noemen, en die een ieder geldt – en allereerst hen die sterven aan de dagelijkse ellende...? Johannes kan en wil niet uitwijken voor wat hij van Gods verhaal heeft gehoord. En zo maakt hij zijn oproep nog concreter, en de vraag wordt wel heel direct: “*Wat zijn de vruchten die jouw**

leven afwerpt, voor hen die vruchteloos proberen zich uit de wanhoop los te worstelen?...”Wat zijn je vruchten ...Want: Bomen zonder vruchten zijn voor niets anders te gebruiken dan enkel nog als brandhout...!---

Het is het soort prediking waartegen je in verzet komt, maar niet omdat ze onwaar zou zijn, maar omdat ze je eigen hulpeloosheid oproept...

WAT MOETEN WE DOEN ? hoort Johannes de mensen vragen. En zijn antwoord is even helder als eenvoudig:- **Delen wat je hebt, - Elkaar niet uitbuiten - En je macht niet misbruiken!**

Het klinkt als een haast seculiere samenvatting van de tien woorden in drie zinnen...---

Als je opnieuw op het schilderij van Rembrandt inzoemt op de groep die daar bij elkaar is, op de tweede afbeelding, dan zie je, dat de mensen op het schilderij de kledij dragen van Rembrandts tijd! De luisteraars van Johannes: Dat zijn mensen van alle tijden, tot en met vandaag, - zo heeft Rembrandt het willen schilderen. En er zijn er die luisteren, en die geraakt worden, en wier “WAT MOETEN WE DOEN” vanuit een zelf gevoelde wanhoop opkomt...

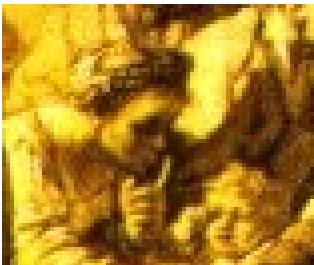
Maar er zijn ook anderen, - die Johannes de rug toekeren - en die vermoedelijk met elkaar overleggen: “WAT MOETEN WE DOEN... opdat die onruststoker Johannes zijn mond houdt, ... die niets anders veroorzaakt dan slechte gewetens en onvoorspelbare politieke keuzes bij mensen, die zomaar zouden kunnen denken, dat het leven anders kán omdat het anders móet ... Gevaarlijke gedachten!!!

Je ziet ze op de voorgrond staan de mannen, in het midden van de schilderij, met de rug naar Johannes gekeerd, de wenkbrauwen gefronst ... Is het toeval, dat ze anders zijn gekleed dan de anderen: Opvallend rijker en welvarender...? Klaarblijkelijk zijn dit degenen die wél varen bij hoe de wereld is geordend... Zij hebben weinig boodschap aan die boodschap van Johannes... Voor hen zou het liefst alles zo door moeten gaan als altijd, en onruststokers als Johannes dat zijn lastpakken... die moeten uitgeschakeld... Zo als het ook tenslotte met Johannes gebeurt: Hij wordt opgepakt en opgesloten...---

Wij gaan even nog een stuk dichterbij het verhaal en bij het schilderij van Rembrandt, - en daar zien we naast al die luisteraars ook kinderen op de voorgrond die zich verliezen in hun spel... Ook dat een houding, die er is tegenover Johannes' appel tot een omkeer ten leven...

Je kunt aan het appel van het evangelie voorbij-leven, voorbij-spelen aan de uitdagingen die een menselijk leven met zich mee brengt, in het licht van Gods verhaal...---

Er is er ook nog die andere kleine scene in het schilderij, op de volgende uitvergroting: Moeder en kind, in het midden van de lichtkegel, pal achter de rijke mannen: Het kind is moe of hongerig of allebei, en het huult. De moeder legt een vinger aan de lippen: “*Ssst kleintje - ik weet om je honger en je moeheid, maar*

het verhaal dat ik hier hoor gaat over de bron van leven waar wij beiden uit leven, en het moet gehoord, het verdient stem en aandacht...”---

Laten we tenslotte weer even wat afstand nemen van de verschillende scene's. Dan zien we boven links, op de laatste uitvergroting, een vreemde boog... alsof van een raam of poort in een kerk, van waaruit je naar buiten kijkt, de woestijn in... En daarachter: verlatenheid, leegte, een ruïne ...

Predikt Johannes in de kerk? Predikt hij tegen kerkmensen? Tegen ons?

En wij? Waar staan wij in dat verhaal? Hoe gaan wij om met die onrust, die Johannes' toespraak en Sefanja's vergezicht in een mens kan oproepen?

Ik weet daar geen afdoende antwoord op, ook in mijn eigen leven niet.

Of hooguit dit misschien, kijkend naar Rembrandt's schilderij:

Het evangelie is een verhaal van een open hand, en een eerlijk vermoeide, - van eerlijk leven vermoeide - Johannes, die ons uitnodigt om onze levenspijn te delen en onze geloofspijn met elkaar te dragen, en ons niet te verstoppen in gedachtespeltjes of theorieën... maar simpel om te keren en te leven vanuit het geloof, dat het leven anders kan en moet en zal zijn, als wij beginnen anders met elkaar te leven...

- Delen wat je hebt,

- Elkaar niet uitbuiten

- En je macht niet misbruiken!

Is dat al geloof? Is dat al christendom? Is dat al Gods verhaal?

Ik denk soms van wel, want alle andere vragen en aspecten van geloof komen daar wel uit voort, als je ze de tijd geeft en er open voor staat. Misschien is advent ja daarvoor bedoelt:

Tijd op weg... Tijd onderweg... Uren van turen, en uitzien naar een verhaal dat even uitdagend "open" is als de open hand van Johannes:

Een verhaal van een kind in een kribbe, bedreigd door alles wat een menselijk leven maar kan bedreigen...

En de vraag aan ons: WAT GA JE DOEN? als dit het paradigma is van Christenleven:

Antwoord geven op de kwetsbaarheid van elk menselijk bestaan en te beseffen dat wie zich daarvoor open stelt van binnenuit gaat schijnen met het licht van Gods liefde en genade, - voor wie niets onmogelijk is...

Ik wens u en mij in die zin een goede derde Advent. – AMEN